

BRENG ONS DAN THUIS EN KEER ONS TOT LEVEN

Serie 'Op weg naar een nieuwe geboorte'

Ik was 18, voor het eerst op kamers en doodongelukkig. Die eerste maanden verlangde ik alleen maar naar huis. Maar kwam ik thuis dan viel dat op een vreemde manier tegen. Alsof ik daar niet meer paste. Het leven was er doorgegaan zonder mij en ik was doorgegaan zonder hen. Waarom dan toch dat blijvende verlangen? Wat hoopte ik dan? Dat ik er weer bij zou horen? Maar dat wilde ik helemaal niet, ik wilde juist op eigen benen staan. Waar verlangde ik dan naar? Miste ik de bomen van mijn jeugd of toch vooral de veiligheid van het bekende?

Ik moest daaraan denken toen ik *Thuiskomst* las, een boek van Anna Enquist waarin ze het leven beschrijft van Elisabeth Cook. Zij is getrouwd met ontdekkingsreiziger James Cook die jaar in jaar uit over de wereldzeeën zwerft. Elizabeth leeft haar moeilijke leven, en droomt van hem en van zijn terugkomst. Maar komt hij thuis, dan blijkt hij veranderd en blijkt zij zelf ook veranderd. Alles is dan anders dan in haar dromen. Maar haar verlangen blijft bestaan, niet zozeer naar hem, meer naar geborgenheid. Ze wil door hem gehoord, gezien en gekend worden.

Het zal wel een oerverlangen zijn: het verlangen dat je ergens bij hoort, of bij iemand, ergens waar je veilig bent en begrepen wordt; het verlangen dat je deel uitmaakt van iets groters, van iets van betekenis. Soms kan dat zomaar gebeuren, dan ben je ineens bij iets of iemand thuis. Dan mag je zijn wie je bent, voel je je volledig mens en voelt je leven zinvol. Thuis in je bestaan.

De beroemdste thuisreis is natuurlijk die van Odysseus, de koning van Ithaka die na afloop van de Trojaanse oorlog er twintig jaar over doet om thuis te komen. Over die reis gaat het gedicht van Kavafis dat we zojuist hoorden. Het werd een reis vol verleidingen en ontmoetingen, vol vijandelijkheden en schipbreuken. Op Ithaka heeft zijn vrouw Penelope al die jaren op hem gewacht. Maar als hij eindelijk het eiland bereikt, zit zijn huis vol vrijers die dingen naar de hand van zijn vrouw. Zelf is hij een grijsaard geworden en zijn vrouw herkent hem pas als hij met de oude kracht zijn boog spant en alle vrijers doodschiet. Het verhaal vertelt niet of hij en Penelope daarna nog lang en gelukkig leefden. Dat zou na zoveel niet gedeelde ervaringen op z'n minst van enige moed getuigen.

Een reis is vaak een metafoor voor het leven. *Eindelijk thuis* lees je soms boven overlijdensadvertenties. Is dan thuis bij God bedoeld? Betekent die uitspraak dan dat de levensreis zwaar was? En dat de dood een verlossing is, en als thuiskomst en bestemming wordt gezien? Dat stemt droevig, en nergens in de Bijbel lees je over zo'n soort van thuiskomen. God is geen God van de dood, maar van het leven. Als er bijvoorbeeld in psalm 126 over thuis wordt gesproken dan is het ook in die betekenis: 'breng ons dan thuis, keer ons tot leven zoals rivieren in de woestijn die, als er regen valt, opnieuw gaan stromen.' *Keer ons tot leven*, dat lijkt het tegenovergestelde van stilstand en dood.

Maar hoe moet het dan met dat verlangen naar thuiskomen dat ik zo herken? Wat is dat dan? Is dat toch vooral het verlangen naar een wereld waarin het alleen maar goed en veilig is, naar een toestand van geluk en ongeschondenheid? Naar het nieuwe Jeruzalem waarover in Openbaringen wordt gesproken? Waar geen nacht en dag meer zal zijn, 'waar geen dood meer zal zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn'? Of is het misschien een oerverlangen naar het aardse paradijs, dat er ooit was, maar dat voorgoed onbereikbaar is geworden sinds we eruit werden verdreven? Dan is zo'n verlangen naar thuiskomen gedoemd om te worden teleurgesteld. Of kunnen we daar zelf ook iets aan doen?

Theoloog Cecilia Gonzáles-Andrieu oppert dat we uit het paradijs zijn verjaagd niet omdat Adam en Eva ongehoorzaam waren aan God, maar omdat Adam tegenover God de schuld aan Eva gaf. Niet ongehoorzaamheid is de erfzonde, zegt zij, maar gebrek aan solidariteit. Te vaak zijn we er niet voor elkaar, verloochenen we elkaar en dat maakt dat verloren paradijs voorgoed onbereikbaar. En zonder solidariteit, zonder dat we er zijn voor elkaar zal ook dat nieuwe Jeruzalem hoe dan ook een vergeefs verlangen blijven.

De priester Henri Nouwen noemde zijn bekendste boek *Eindelijk thuis*. Alsof ook hij was aangekomen op de plek waarnaar hij verlangde. Zijn boek beschrijft zijn geestelijke levensreis, een lange zoektocht naar God en naar de zin van het bestaan, en vooral naar zijn bestemming. Die bestemming was niet de dood, maar de Ark, een plek waar mensen leven met een ontwikkelingsstoornis. Hij gaat bij hen wonen in grote solidariteit. Nouwen was hoogleraar en wordt pastor. 'In de Ark', schrijft hij, 'heb ik de plek gevonden waar ik echt thuiskom. Niets in mij verlangt nog om weg te gaan(...), op allerlei manieren zijn de kleinen, de mensen met beperkte gaven, voor mij degenen geworden die mij naar huis hebben geroepen. In hun eenvoud openbaren zij voor mij de liefde van God'.

Op zijn levensreis had Nouwen geleerd dat hij niet God moest zoeken maar zich door God moest laten vinden. Zijn thuiskomen in de Ark was zo'n soort genade. Hij durfde zich daar over te geven aan anderen, en vond er de liefde van God. Maar dat kon hij alleen nadat hij een lange weg had afgelegd.

Over die weg gaat het gedicht *Ithaka* van Kavafis. 'Bid dat de tocht maar lang mag duren'. Als je het hebt over het verlangen naar thuiskomen, lijkt die regel verwonderlijk. Maar wat Kavafis wil zeggen is dat het niet om dat thuiskomen gaat maar om de reis. En laat die reis maar duren want je hebt tijd nodig om te leren vertrouwen, ruim van geest en nieuwsgierig te worden, ook naar alles en iedereen die vreemd en onbekend is. Wil je geen cyclopen tegenkomen, geen schipbreuk lijden, wees daar dan niet bang voor, roep geen duistere gedachten op maar denk aan het licht. Wees gelukkig, ontdek mooie dingen, ontmoet veel mensen, en leer vooral van alle ervaringen die je tijdens die lange reis opdoet.

Natuurlijk blijft Ithaka van belang, maar maak je reis vooral niet te gehaast. Want die reis is belangrijk, belangrijker dan het doel. Daar mag je aankomen als je oud en grijs bent, en vooral vol wijsheid. Want alleen dan zul je er ook niets meer van verwachten voor jezelf, dan is Ithaka jou niets meer verschuldigd en is het goed zoals het is. Misschien dat je dan Nouwen kunt nazeggen: niets in mij verlangt nog om weg te gaan. Thuis in je bestaan.

Agnes Grond